

Svenska Jägareförbundets Handlingsplan för Varg

Giltighetstid

Planen revideras årligen och fastställas i augusti innevarande år av förbundsstyrelsen.

SAMMANFATTNING

Genom en aktiv förvaltning skall säkerställas att vargstammens fortsatta utveckling sker med hänsyn till de människor som berörs. Förbundet skall verka för att:

- Vargstammen skall begränsas nationellt till maximalt 15 vargföryngringar per år.
- Inget enskilt län skall behöva tolerera mer än 1-2 föryngringar.
- Omfattningen av skador på hundar, uttag ur klövviltstammar, människors oro samt skador på djurhållning skall vara vägledande för lämplig toleransnivå.
- Meningsfull jakt skall kunna bedrivas även i områden med stora rovdjur.
- Den sammanlagda effekten på bytesdjuren av alla rovdjur vägs in i förvaltningen och att hela vargrevir skall tas bort i områden där bytesdjuren behöver återhämta sig.
- Den regionalisering som beslutats av riksdag och regering måste genomföras fullt ut både vad det gäller förvaltningsjakt och skydds jakt.
- Ansvariga myndigheter ser till att det fortlöpande tas fram bra faktaunderlag om vargstammen och att aktuell information får tillräcklig spridning.
- Tekniska lösningar som underlättar att bedriva och avlysa jakt i vargrevir ska tas fram
- Staten tar ansvar för att tillräckliga ekonomiska och personella resurser ställs till förfogande för genomförande av skadeförebyggande åtgärder.

BAKGRUND

Kort historik

I Sverige har vargen ursprungligen funnits över hela landet utom på Öland och Gotland. Antalet vargar har under mycket lång tid varierat och efter en uppgång i början på 1800-talet minskade stammen kraftigt till följd av intensiv förföljelse. Efter 1870 dödades nästan inga vargar söder om de tre nordligaste länen. Minskningen fortsatte under 1900-talet och vid fridlysningen 1966 uppskattades stammen till ett tiotal individer i Sverige. Med undantag för

en föryngring i Norrbottens län 1978 förekom efter fridlysningen inga kända föryngringar i Skandinavien förrän 1983 i norra Värmland. Från vargflocken i Värmland som ynglade nästan varje år spred sig vargarna. Sedan 1991, då två kullar föddes i landet, har stammen fortsatt att öka. Idag finns huvuddelen av vargarna i ett kärnområde i Mellansverige.

Dagens stam har grundats av två vargar vars ursprung enligt DNA-analys är den finsk-ryska stammen. På 1980-talet bidrog upprepade syskonparningar till minskad genetisk variation. När en ny individ kom in i stammen i början på 1990-talet, ökade den genetiska variationen

Den årliga reproduktionen har legat på ca 40 % och årlig mortalitet på ca 20 % åren 2007-2013. Under samma period har den genomsnittliga årliga tillväxten legat på 21 %. Den genomsnittliga inavelskoefficienten F har sedan 2008 sjunkit från ca 0,30 till ca 0,24, och förväntas fortsätta att sjunka ytterligare under flera år, även utan någon ytterligare invandring. Med ett migrationsflöde på en varg/generation (5 år) förväntas inavelsnivån stabiliseras runt 0,20. Om populationen regleras med en jakt som skyddar migranter och deras första generations avkommor (s.k. F_1 -or), kan denna nivå vid samma migrationsflöde tryckas ned ytterligare, ned mot 0,15 eller ännu lägre. Även den genetiska variationen har förbättrats. Genomsnittlig grad av heterozygoti har sedan 2008 stigit från ca 0,56 till ca 0,63, och antal alleler på 29 undersökta loci har sedan det första vargpåret började yngla år 1983 stigit från 80 till 135.

Populationsuppskattning

Resultatet från vintern 2013-2014-års inventeringar av varg används för att grovt uppskatta den totala vinterpopulationens storlek efter samma modell som tidigare års beräkningar. Modellen bygger på förhållandet mellan antal föryngringar och den totala populationens storlek (inkluderar både vandringsvargar och stationära djur).

Vintern 2013-2014 blev det totalt i Sverige och Norge dokumenterat 40 födda valpkullar. Med en omräkningsfaktor på 10, som bygger på dagens kunskap och ett spridningsmått på 9,2 – 10,7 ger det en populationsuppskattning om ca 400 vargar i Skandinavien vintern 2013-2014. Nationellt fördelat var omkring 50 vargar gränsöverskridande cirka 30 djur fanns enbart i Norge.

Problem och konflikter

Renar och andra tamdjur

För renskötseln kan varg orsaka stora skador såväl genom att döda renar som genom att vargar splittrar renhjordar. I några fall under de senaste åren har vargar orsakat stora förluster för enskilda renägare. I takt med att vargstammen har ökat i antal och brett ut sig söderut har också attackerna på får ökat markant. Åtgärderna med stängsling har inte kunnat stoppa denna utveckling och är mycket kostsam. Även attackerna på djur på fåbodar visar på en ökning.

Vargen hotar löshundjakten

Jakt med löshund – drivande hundar, ställande hundar för älg, trädkällare med fler raser som arbetar långt från föraren har en stark tradition i Skandinavien. Jakten är för många en livsstil, framför allt på landsbygden. Man identifierar sig helt enkelt som jägare och jakthundsägare. Jakthunden är inte heller bara ett jaktredskap, utan en familjemedlem som man delar sitt största intresse med.

Flertalet hundar har angripits inom etablerade vargrevir, men det förekommer också attacker från kringströvande vargar. Att få sin hund vargriven är mycket svårt känslomässigt för den som drabbas. Det kan också vara ekonomiskt kännbart eftersom den statliga ersättningen inte täcker värdet av en värdefull hund.

Sammanställningar visar att antalet drivande jakthundar minskar i Sverige. Störst är förändringen där vargngrepp utgör en stor risk för skada på hunden.

Vår undersökning som gjorts i samarbete med Svenska Kennelklubben jämför utvecklingen för nyregistreringar av jämthund, gråhund, drever och alla stövare. Älghundar som även kan användas till vildsvin ökar i Götaland, men annars är minskningarna tydliga. Därmed begränsas möjligheterna att reglera stammarna av älg och vildsvin, eller utföra trafikeftersök i stora delar av Sverige.

Vargen och klövviltet

Vargen är ett mycket effektivt rovdjur, som kräver ett stort födointag.

En familjegrupp eller ett vargpar dödar 110-140 älgar per år i reviret. Vargens uttag, i antal älgar, är lika stort oavsett revirstorlek, antalet vargar och älgtäthet. Det innebär att effekterna på den lokala älgstammen kan variera kraftigt. I ett litet vargrevir med låg älgtäthet kan uttaget från varg bli 4 gånger så högt som i ett stort revir med god älg tillgång. Det innebär att klövviltförvaltningen inte bara måste ha bra kunskap om älgstammens storlek utan också måste känna till vargrevirets storlek. Förenklat kan man säga att vid älgtätheter på 5-6 älgar/1000 ha tar vargarna i princip hela avkastningen. Men i områden med små vargrevir kan

vargarna ta hela den årliga tillväxten ända upp till 10 älgar /1000 ha. Älgstammen produktivitet påverkar givetvis också. När vargreviren ligger i områden med hög björntäthet kan hela den årliga produktionen av älg bli rovdjursföda, även vid höga älgtätheter. Vissa skogsbruksföreträdare har redan sänkt och eller vill sänka älgtätheten i syfte att minska skogsskadorna. Det leder till att rovdjurens påverkan blir än större och leder till ökade konflikter. Vargstammens påverkan har på flera håll i landet nått sådana nivåer att älgstammen inte längre är jaktbar.

En spridning av vargen kommer kraftigt påverka andra klövviltarter som rådjur, hjort och vildsvin. Vargens uttag ur klövviltstammarna leder också till konflikter med markägarnas intresse av såväl goda möjligheter till jakt som god ekonomisk avkastning från jakten.

Vargen och människan

Vargen är i förhållande till sin storlek ett rovdjur som ytterst sällan angriper människor. Trots detta känner många människor oro och olust över att vargar finns i deras närhet. Samtidigt finns det människor som ser vargens återkomst som något positivt.

Det leder till stora konflikter med renägare, tamdjursägare, jägare och andra som känner sina intressen hotade. När vargen etablerar sig i ett område uppstår ofta en polariserad diskussion mellan dessa olika intressegrupper. Organisationer med likartade intressen hamnar inte sällan i konflikt med varandra beträffande synen på hur arten skall förvaltas. Länsstyrelserna har ett stort ansvar för att hantera samarbetet och dialogen inom respektive län på samma vis som det är Naturvårdsverkets ansvar på nationell nivå. En grundläggande förutsättning för en bra dialog är att informationsvägarna är väl uppbyggda så att nya fakta som genereras inom den regionala fältverksamheten görs tillgängliga för dem som önskar få information.

I andra länder, däribland Finland är vargstammarna infekterade med *Echinococcus Granulosus*, vargens och hundens dvärgbandmask. Detta medför att det finns en stor risk att man vid inplantering eller vid spontan invandring får in denna parasit. Myndigheterna måste med alla medel förhindra detta då denna parasit kan förändra landsbygdens livsvillkor för all framtid. Villkoren för hundhållning, odling av grönsaker, svamp och bärplockning skulle förändras drastiskt. Jägare, lantarbetare och alla hundägare är de som mest riskerar att smittas.

MÅLSÄTTNING

Långsiktig målsättning för populationsutveckling och utbredning

Förvaltningsstrategi: Enligt Svenska Jägareförbundet skall gynnsam bevarandestatus fastställda via sårbarhetsanalyser, med mindre än 10 % risk för utdöende på 100 år, vara vägledande för miniminivån för det nationella målet för en art.

Samhället skall avgöra, från art till art, hur stor ambitionen därutöver skall vara utifrån ett konfliktperspektiv. De sammanlagda regionala målen skall utgöra det nationella målet. Förbundet delar därmed EU kommissionens inställning att det inte finns ett självändamål i att maximera antalet rovdjur i ett land, kommunikation mellan populationer är viktigare. Enligt EU:s egna s.k. Guidelines räcker det med minst en effektiv migrant per generation (5år) för varg.

Fastställande av måltal

För att motverka stark koncentration lokalt skall övre beståndsmål fastställas regionalt utifrån ett konfliktperspektiv. När det maximala antalet föryngringar uppnåtts som kan accepteras nationellt eller regionalt, skall stammen i aktuellt område balanseras genom förvaltningsjakt.

Omfattningen av skador på hundar, vargens uttag ur klövviltstammarna, människors oro samt skador på rennäring och annan djurhållning, **toleransnivån**, skall i första hand vara vägledande för vilket övre beståndsmål av varg som kan accepteras regionalt. Även det samlade djurstrycket, från alla rovdjursarter, skall beaktas så att det blir acceptabelt för viltvården och jaktutövningen.

Den förvaltande jakten bör inriktas på geografiska områden (vargrevir) där alla vargar är lovliga under tillräcklig tid för att förvaltningsmålet ska uppfyllas.

På så sätt skapas förutsättningar för rotation i vargstammen, det vill säga att inget enskilt område ska måsta bära bördan under en lång tid. Då ökar chansen att de som upplevt vargförekomsten negativt kan få leva i varglesa marker under ett antal år.

Genetik och förvaltning

Vargstammen ska förvaltas utifrån den påverkan som den har socioekonomiskt i första hand. Riksdagen och Naturvårdsverket har fastslagit att vargen i Sverige har uppnått gynnsam bevarandestatus. Det långsiktiga målet bör därför vara att skapa en förvaltning som utgår från detta. Förändras den genetiska statusen får man vidta åtgärder utifrån det i framtiden. Förbundets mål på maximalt 15 vargföryngringar per år står dock fast. Tillsammans med den norska populationen så uppnår vargstammen de krav som finns att den ska betraktas som långsiktigt livskraftig.

Utbredning och regionala mål:

Inget enskilt län skall ha mer än 1-2 föryngringar årligen. I bedömningen av hur många föryngringar som kan tillåtas i ett enskilt län skall bytestillgång, länets areal och andra förutsättningar vägas in (toleransnivå). Det innebär att inget län, per automatik, alltid skall hysa varg.

Om antalet föryngringar i något av dessa län överstiger angivet mål skall antalet begränsas på denna nivå genom förvaltningsjakt. Beslut om licensjakt skall kunna fattas på regional nivå av länsstyrelsen. I många fall kommer vargrevir med föryngring att delas mellan två av eller flera län. I sådana fall skall summan av andelen i respektive område utgöra grund för bedömning av antalet föryngringar i respektive län. Om två vargrevir vardera till hälften ligger inom ett län kommer dessa att summeras till en föryngring.

Kortsiktig målsättning

Delmål för jaktåret 2014- 2015 är att verka för att kraftfullt minska vargstammen i kärnområdet. Inriktningen skall i första hand vara att ta bort grupper som varit etablerade under lång tid eller i områden med stora problem. Beroende på den fortsatta utvecklingen skall en ny bedömning göras kommande år.

Målsättning för förvaltningsåtgärder

Regional förvaltning och ökat inflytande

Förbundet skall driva frågan vidare om att stora rovdjur skall förvaltas på regional nivå och verka för att jägarna och övrig lokalbefolkning får ett avgörande inflytande och medansvar för förvaltningen av vargstammen på denna nivå.

Förändrad lagstiftning

Förbundet skall verka för att de av myndigheterna beslutade skyddsjakterna kan genomföras och att den juridiska möjligheten att överklaga förvaltningsbeslut klarläggs.

Vidare skall förbundet verka för att skyddsjakt på den enskildes initiativ på ett rättssäkert sätt införs vad det gäller vargar med ett närgånget och oönskat beteende.

Beståndsuppskattning och forskning samt dokumentation av problem och konflikter

God kunskap om vargstammens numerär och utbredning är en viktig förutsättning för förvaltningen av stammen. Förbundet skall verka för att ansvariga myndigheter ser till att det fortlöpande tas fram bra faktaunderlag och att ekonomiska medel tillskjuts.

Inventerings metodiken måste vara funktionell och ligga inom ramen för adaptiv förvaltning. Det innebär att den på ett enkelt sätt ska fånga vargstammens utveckling utan allt för höga krav på dokumentation och fastställande i fält.

Jägareförbundet skall initiera och stödja forskning om rovdjurens påverkan på bytesdjuren i syfte att utveckla förvaltningen. Problemet med att vargar angriper hundar skall ägnas särskild uppmärksamhet. Därtill skall förbundet initiera forskning om påverkan på människors sociala situation och de kostnader vargen medför.

Skyddsjakt

Skydds jakt är en viktig del av rovdjursförvaltningen. Skydds jakt med stöd av § 27 Jaktförordningen (JF) skall medges där varg orsakar skador: t.ex. i områden där hundar utsätts för angrepp eller där vargar orsakar skador på renar eller tamdjur. Jägareförbundet skall bistå den som drabbats av skada och verka för skydds jakt efter **två** attacker på hundar inom ett känt revir eller inom ett begränsat område under innevarande och föregående jaktsäsong, alternativt vid **två** attacker under samma säsong.

Skydds jakt skall ske i första hand med traditionella och etiskt riktiga metoder av lokala jägare. Dessa skall ersättas för de kostnader som uppstår och för förlorad inkomst. I förekommande fall kan jakten ske av myndigheter med hjälp av exempelvis helikopter.

Jägareförbundet skall arbeta för att skytten får behålla skinn och kranium från de vargar som fälls vid skydds jakt eller förvaltnings jakt.

Skadeförebyggande åtgärder

Jägareförbundet skall verka för att skadeförebyggande åtgärder för att skydda såväl hundar som tamboskap utvecklas och tillämpas. Jägareförbundet skall verka för att staten tar ansvaret för att tillräckliga ekonomiska och personella resurser ställs till förfogande såväl för förvaltningsmärkning och information från ”vargtelefon” via internet, som för andra skadeförebyggande åtgärder som behövs för att möjligheterna till djurhållning och traditionell jakt med hund kan bedrivas.

Samverkan, utbildning och information

Jägareförbundet och länsjaktvårdsföreningarnas samverkan med länsstyrelser, länens viltförvaltningsdelgationer, kommuner, areella näringar och andra berörda intressen skall fortsätta och utvecklas. Samverkan med angränsande län i Norge och Finland bör också utökas. Utbildning och information av jägarna och allmänhet skall ha hög prioritet.

Jägareförbundet skall verka för att ansvariga myndigheter ser till att aktuell information får tillräcklig spridning. Jägare skall erbjudas utbildning om vargjakt, skjutträning och eftersök av varg. Förbundet skall också verka för att underlätta samverkan över jaktgränser inom större områden.

Illegal jakt

Liksom i fråga om övriga viltarter skall Jägareförbundet på alla nivåer i organisationen så långt möjligt söka motverka illegal jakt. Den illegala jakten kan långsiktigt komma att negativt påverka samhällets syn på jakt och jägare i allmänhet.

Den illegala jakten påverkar möjligheten att få bedriva legal jakt. Samtidigt är det förbundets bestämda uppfattning att en legal jakt kommer att bidra till att den illegala jakten minskar. Samhället kommer aldrig att komma tillrätta med den illegala jakten om inte lokalbefolkningen tolererar eller känner delaktighet i förvaltningen, det visar all internationell erfarenhet. Hårdare straff eller en förändrad lagstiftning som minskar rättsäkerheten för den enskilde är inte en lösning.

Aktiv opinionsbildning

På bred front skall Svenska Jägareförbundet på alla nivåer i förbundet bedriva en aktiv opinionsbildning i syfte att vinna gehör för målsättningen i handlingsplanen. Detta ska ske i planerad form och i samarbete med andra organisationer.

Förbundet ska verka för att allmänheten och media informeras om behovet av en fungerande förvaltning som innefattar problembilden och jakt på varg.

Handlingsplanen i organisationen

Den beslutade inriktningen måste omfatta hela landet såväl områden med höga koncentrationer av rovdjur som de områden som ännu inte har fullt så stora rovdjurstammar. Bara genom att vi alla, såväl förtroendevalda, medlemmar och tjänstemän, på alla nivåer arbetar mot samma målsättning kan vi nå framgång i vår strävan att få en bättre rovdjurspolitik som kan tolereras av huvuddelen av alla jägare.